

ГРОМАДЯНСЬКА ОСВІТА ЯК ЦІЛЕСПРЯМОВАНИЙ ПРОЦЕС ФОРМУВАННЯ І РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ. МІСЦЕ І РОЛЬ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ В СИСТЕМІ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Це система *інтегрованого знання*, оволодіння яким створює умови для формування та розвитку демократичних цінностей і громадянських умінь особистості. **Особистісно зорієнтований підхід** – врахування вікових особливостей учнів, у *взаємопов'язаному контексті всього навчального процесу*. **Діяльнісний підхід** - спрямування на розвиток *уявлень і вмінь*, що сприяють успішній соціальній активності особистості. (ситуації, громадянських акціях, проектах). **Конкретно-історичний підхід** - конкретних вимог суспільства *на певному етапі*.

Мета громадянської освіти конкретизується в освітніх галузях: **Мова і література** - вироблення мотивації навчання рідної мови, набуття комунікативних умінь, етнокультурна, інтелектуальний розвиток; **Мистецтво** - розуміння і створення художніх образів, потреба у творчості, самореалізація, духовне вдосконалення; **Математика** - уміння доказово міркувати, пояснювати свої дії, прикладати зусилля; **Здоров'я і фізична культура** - вольові і моральні якості, честь, гідність, справедливість, співпраця; **Технології** - формування активної особистості здатної до конкретних перетворень довкілля на засадах краси, гармонії, доцільності.

Громадянська освіта – новий напрям у розвитку української освіти, хоча в українському суспільстві і педагогічній думці є певна спадщина, яка потребує детального вивчення і застосування в сучасних умовах. Нагадаємо лише імена Г.Сковороди, М.Драгоманова, М.Грушевського, В.Сухомлинського,

К.Ушинського для того, щоб підкреслити, що з вісімнадцятого століття в двадцяте безперервно тече струмок української громадсько-педагогічної думки.

У “Концепції громадянського виховання в умовах розвитку української державності” зазначається, що “громадянське виховання – процес формування громадянськості як інтегрованої якості особистості, що дає людині можливості відчувати себе морально, соціально, політично і юридично дієздатною. Воно покликане виховувати особистість чутливою до свого оточення, залучати її до суспільного життя, в якому права людини є визначальними”(3,25).

Щоб виховати школяра справжнім громадянином, треба передусім ознайомити його зі змістом понять і категорій, що мають своїм структуроутворюючим центром поняття громадянськість. Тобто громадянська освіта посідає важливе місце і передбачає насамперед політичну, економічну, правову освіченість та здатність керувати відповідними знаннями в сучасних умовах.

ВИКОРИСТАННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ЕЛЕМЕНТІВ ГРОМАДЯНСЬКОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

Інтерактивні методи - способи організації продуктивної взаємодії суб'єктів.

1) Технології кооперативного навчання (в групах) - *в парах, трійки, "Карусель"(змінні пари), "Акваріум" (одна спостерігає).*

2) Колективно-групове (фронтально) - *мікрофон, незакінчені речення, "Мозковий штурм", полілог, аналіз ситуації, "Броунівський рух"(об'єднання у пари групи хаотично або з метою зібрати спільний малюнок, ознаки).*

3) *Ситуативного моделювання* (симуляції, імітації, ігри).

4) *Опрацювання дискусійних питань* - ПРЕС ("я думаю, тому що, наприклад"); "Займи позицію" (проблемне), "Неперервна шкала думок" (ланцюг питань-відповідей)

Навчальний діалог - форма спілкування спрямована на розв'язання задачі за умови що в них різні кути зору на її розв'язання через аргументування.

Проект - дослідно-творча діяльність, результатом якої є творчий продукт.

ТИПИ: --- Прикладні - дослідницькі - інформаційні - рольові; --- Моно проекти - між предметні; --- Локальні - внутрішньо шкільні - регіональні - національні - міжнародні;

---Індивідуальні - колективні; ---Короткочасні - довготривалі.

1) *Підготовчий* (проблема, обговорення теми, розподіл ролей, надання інформації); 2) *Дослідно-творчий* (обговорення в групах, пошукова, обчислення, створення моделей, таблиці, малюнків, оформлення); 3) *Заклучний* (презентація, рефлексія).

. ВИМОГИ ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ УРОКУ "Я У СВІТІ" У ПОЧАТКОВІЙ ШКОЛІ

Загальнопедагогічні:

- чітке визначення освітніх, розвивальних та виховних завдань уроку;
- урахування вікових та індивідуальних особливостей учнів;
- створення емоційно-актуального фону уроку;
- педагогічний такт і культура мовлення вчителя.

Дидактичні:

- раціональне використання часу на уроці;
- раціональне поєднання словесних, наочних і практичних методів навчання;
- зв'язок із раніше вивченим;
- розвиток пізнавальних інтересів і активності учнів;
- формування вмінь самостійно здобувати знання і застосовувати їх на практиці;
- індивідуалізація, диференціація та інтенсифікація навчального процесу.

Психологічні:

- врахування психологічних особливостей кожного учня;
- позитивний психічний стан учителя і учнів;
- розумна вимогливість, доброзичливість учителя до учнів.

Організаційні:

- працюють усі і працює кожний;
- цікавою є думка кожного і радують успіхи кожного;
- усі вдячні кожному і кожний вдячний усім за свої успіхи;
- довіра вчителю як керівнику навчального процесу.

Гігієнічні:

- температурний режим;
- норми освітлення;
- провітрювання;
- відповідність шкільних меблів нормативним вимогам;
- чергування видів навчальної роботи та різноманітність методів навчання;
- проведення фізхвилинок;

➤ тривалість уроку.

Етапи розгортання теми:

1. Діагностичний (вправи на осмислення себе, своїх перспектив).

2. Функціональний або операційний (висунення гіпотез, розв'язування прогностичних задач, розгортання діалогу, розгортання критичної характеристики явища, передбачити різні варіанти розгортання подій, проблематизація навчального матеріалу через систему задач-ситуацій, використання бінарних опозицій. тощо.

3. Етап практичний і творчої самореалізації учнів (набуття оформлення компетентності у певній сфері життя. Цьому сприяють прийоми типу: навчи мене (презентації соціальних проектів, участь у колективних справах, іграх тощо).

Названі етапи розгорнуто в підручниках для 3-4 класів через методичний апарат. В підручнику обрано варіант подання змісту через сюжетне розгортання, через подію-задачу, історію вчинку, розповіді, що забезпечує наочність, зрозумілість соціальних категорій, зумовлює емоційний відгук на події, явища, факти.

МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ СУСПІЛЬСТВОЗНАВЧИХ ПОНЯТЬ СПОСОБОМ ПЕРЕРАХУВАННЯ

Існують різні підходи до формування поняття. *Дедуктивний метод* – формування починається з визначення поняття, потім формується образ, додаються факти. Формування поняття може здійснюватися шляхом *пошукового навчання*, яке передбачає узагальнення уявлення до поняття за допомогою вирішення проблемного питання. Поняття *відображає загальні та відмінні ознаки предметів* та явищ дійсності. В початковій школі

формуються такі *суспільствознавчі поняття*: людські чесноти, досягнення, гідність, правдивість, символи країни, державні символи, рід, родина та інші.

Наприклад:

За результатами інтернет-голосування і опитування експертів: учених, істориків, культурологів і фахівців у галузі туризму були визначено:

1) *Сім Чудес України*:

1. Заповідник «Кам'янець» (Кам'янець-Подільський).
 2. Києво-Печерська Лавра (Київ).
 3. Софіївка (Умань).
 4. Софія Київська (Київ).
 5. Херсонес Таврійський (Севастополь).
 6. Хотинська фортеця (Хотин).
 7. Хортиця (Запоріжжя).
- 2.) *Державні і народні символи: державні: Прапор, герб, тризуб.*

ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОЇ ОСВІТИ

Засоби навчання – це різноманітні матеріали і знаряддя навчального процесу, завдяки яким більш успішно і за короткий час досягаються визначені цілі навчання.

До засобів навчання належать: підручники, навчальні посібники, дидактичні матеріали, технічні засоби (ТЗН), обладнання, станки, навчальні кабінети, лабораторії, ЕОМ, ТБ та інші засоби масової комунікації. Засобами навчання можуть також слугувати реальні об'єкти, виробництво, споруди.

Дидактичні засоби, як і методи, форми, є частиною педагогічної системи. Вони виконують такі основні функції: інформаційну, засвоєння нового матеріалу, контрольну. Вибір засобів навчання залежить від дидактичної концепції, мети, змісту, методів і умов навчального процесу.

В науці немає загальноприйнятої класифікації дидактичних засобів. Ми послуговуємося класифікацією польського дидакта В.Оконя, в якій засоби навчання розташовані відповідно до наростання можливості замінювати дії учителя й автоматизувати дії учня.

Прості засоби.

1. Словесні: підручники, навчальні посібники і под.

2. Прості візуальні засоби: реальні предмети, моделі, картини і под.

Складні засоби.

1. Механічні візуальні пристрої: діаскоп, мікроскоп, кодоскоп та інші. 2.

2. Аудіальні засоби: програвач, магнітофон, радіо.

3. Аудіовізуальні: звуковий фільм, телебачення, відео.

4. Засоби, які автоматизують процес навчання: лінгвістичні кабінети, комп'ютери, інформаційні системи, телекомунікаційні мережі.